

nione Paludani, in qua, licet posset matrimonium licite contrahere, non tamen absque pacto mutuo non petendi, nec reddendi, sicut per votum promissum fuerat; et integra ita videtur castitas illæsa servari, et consequenter votum illud fuisse verum votum castitatis, quia solum matrimonii vinculum, si copula subsecutura non sit, non minuit castitatem. Castitas enim B. Virginis integerrima et omni ex parte perfecta fuit, quamvis verum matrimonium contraxerit, quod etiam nihil impedivit verum et absolutum castitatis votum. Nihilominus tamen etiam in ea sententia existimo tale votum non esse reservatum, quia, licet, præcise considerata materia virtutis castitatis et virginitatis, possit esse integra castitas cum vinculo matrimonii, ut argumentum probat, tamen, considerando votum castitatis prout est in communi Ecclesiæ usu, non includit solum illam materiam et usum matrimonii, sed etiam ipsum vinculum, quod regulariter habet illum usum adjunctum, et obligationem ejus habet per se annexam, ideoque reservatio voti castitatis, quæ consuetudine etiam Ecclesiæ introducta est, super hoc votum cadit, prout in eadem Ecclesia consuetum est. Aliud ergo votum, quod fit cum exceptione vinculi matrimonii, sicut usitatum non est, ita etiam neque est reservatum, nec simpliciter est votum castitatis, quale in Ecclesia fieri consuevit. Ideo enim dixit Hieronymus: *voventibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle nubere damnabile est, ut ex illo refertur, 17, quæst. 1.*

15. Ultimo hic disputari posset, utrum votum castitatis conditionatum, etiam post conditionem impletam, sit reservatum; sed hanc et similes alias quæstiones, et dubia, quæ similem habent difficultatem in aliis votis reservatis, generatim tractavimus præcedenti tomo, lib. 6, cap. 22, usque ad 26, ubi varia exempla in specie adduximus.

CAPUT XIII.

UTRUM OBLIGATIO SERVANDI CONTINENTIAM JURE DIVINO FUERIT ALICUI ORDINI ANNEXA.

1. De voto continentiam ordini sacro annexo tractari solet in materia de ordine, et aliqui integros de illo scripserunt libros; quia vero in hoc libro de omnibus votis castitatis, tam simplicibus quam solemnibus, dicere decrevimus, ideo prætermittere hoc non possumus, quod unum ex præcipuis est: illius tamen materiam breviter comprehendere poterimus,

quia ex generalibus principiis positus, et ex consortio aliorum votorum brevius poterit expediti. Dicemus ergo de antiquitate hujus voti, et de convenientia illius, et quibus ordinibus annexum sit, et quo modo emittatur, quantumque obliget, seu quos effectus habeat; ubi etiam explicabimus an dispensari possit, et quomodo solemne dicatur.

2. *Castitas conjuncta cum sacris ordinibus.*—Supponimus vero, de facto continentiam obligationem esse conjunctam cum ordinibus sacris, qui numerantur a subdiaconatu usque ad Episcopatum, secundum præsentem usum Ecclesiæ Latinæ. Quod ipso usu satis evidenter constat, et expresse traditur ab Innocentio II, in cap. *Ut lex*, 27, q. 1, et alibi sæpe, et ideo de hoc nec movetur quæstio, nec major probatio est necessaria; ratio autem et origo hujus legis latius inquirenda est. Sunt autem in hac dubitatione duæ extremæ sententiæ.

3. *Prima opinio hæreticorum ait ortam esse ex sola Ecclesiæ lege.*—*Asserunt hæretici hanc legem esse contra jus divinum et naturale.*—Prior est hæreticorum hujus temporis dictum hanc consuetudinem esse ortam ex solis decretis Romanorum Pontificum; quidam dicunt incepisse ante quadringentos annos, vel quingentos, alii ad summum illam referunt usque ad Siricium Papam, qui fuit fere ante mille ducentos annos; audent tamen dicere esse contra jus divinum et naturale. Ad hoc vero ultimum solum moventur ex alio errore, quo cum Joviniano virginitatem et cælibatum abominantur, de quo fundamento satis in hoc libro, agendo de voto simplici castitatis, dictum est. Hic autem simpliciter probant esse contra jus divinum, quia est contra Scripturam, 1 ad Tim. 3, et ad Tit. 1, ubi de Episcopo dicitur, oportere *irreprehensibilem esse, unius uxoris virum*. Quo si hoc de Episcopo dicitur, multo magis de omnibus inferioribus ordinibus verum erit. Secundo probant esse contra jus naturæ, non solum illa generali ratione, scilicet, quia est contra bonum speciei humanæ, sed præterea specialiter quia nec castitas, repugnans matrimonio vel usui ejus, nec votum illius, est materia humani præcepti; ergo abutitur sua potestate, et contra jus naturæ facit Pontifex, dum hanc necessitatem imponit clericis in sacris; princeps enim, qui subditis imponeret onera gravia et importabilia, contra jus naturæ ageret. Antecedens probatur, quia observantia castitatis est res difficillima, et valde repugnans naturæ, propter quod Deus ipse noluit eam sub præcepti obligationem po-

nere, etiam ministris sacris: ergo est materia in quam non potest etiam cadere humanum præceptum. Maxime cum hæc observantia ad finem potestatis ecclesiasticæ, id est, ad bonam et decentem gubernationem Ecclesiæ, et sanctum usum ejusque ministerii sacri necessaria non sit; in lege enim veteri sancte et decenter ministrabant Sacerdotes sine hac observatione; et in lege nova Orientales clerici sancte pertractant ministeria sacra et sacramenta, et tamen cælibatum non servant. Quin etiam et Apostoli uxorati fuerunt, et multi etiam Episcopi et sacerdotes in primitiva Ecclesia. Non est ergo necessaria hæc observantia ad finem ecclesiasticæ potestatis; est ergo extra materiam illius; neque enim potest Ecclesia præcipere quidquid melius est, sed tantum potest consulere. Tertio, quidquid sit de potestate, probari potest saltem, hoc non expedire, quia infinita hominum multitudo manifesto fornicationis et sacrilegii periculo exponitur. Quod videtur probari experientia. Et ratio etiam est in promptu, quia multitudo clericorum maxima est, et in juvenili ætate plerumque ordinantur, et non vivunt in claustris, nec carent deliciis corporis, nec ab humanis occasionibus, et conversationibus separantur; ergo morale est ut quamplures, et fortasse major eorum pars votum castitatis violet; ergo non expedit hujusmodi observationem sub necessitate generaliter constitui.

4. *Ordo sacer dirimit matrimonium subsequens jure divino.*—Secunda sententia est, hanc obligationem esse conjunctam sacris ordinibus ex jure divino. In quam sententiam maxime inclinat Major, in 4, dist. 24, q. 2; et tenet Clitovæus, lib. de Contin. Sacerdot., cap. 4 et sequentibus; et idem sentit Waldensis, lib. 2 de Sacram., c. 128 et 129, et lib. 3 de Sacramental., c. 66 et 67; Turrian., lib. 2 de Jure ordin. min. Eccles., c. 6, et lib. de Charact. dogmaticis; et Michael Medina, lib. 2 de Continent., c. 7 et sequentibus. Sunt autem duo distinguenda in hujusmodi continentia. Unum est, non contrahere matrimonium post sacrum ordinem susceptum. Aliud est, quando contingit sacrum ordinem post matrimonium contractum recipi, abstinere ab usu matrimonii. Dicti ergo auctores præcipue loquantur de priori puncto, putantque ex vi sacri ordinis fieri hominem inhabilem jure divino ad matrimonium, et hoc modo obligari jure divino ad observantiam castitatis. Fundanturque præcipue in perpetua Ecclesiæ traditione; semper enim in Ecclesia Dei observatum fuit

a temporibus Apostolorum, ut post ordinem sacrum susceptum nullus accipiat uxorem, ut postea videbimus; ergo signum est, hanc observantiam manasse ex Christi præcepto, alioquin non fuisset tam inviolabiliter observatum.

5. De alio vero puncto Major nihil dicit, Clitovæus autem non existimat id esse de jure divino. Nam certum est per matrimonium non fieri aliquem ita inhabilem ad sacros ordines, quin, si ordinetur, vere maneat ordinatus, ut est de fide certum, et evidenter probant testimonia Pauli supra adducta, et exempla aliquorum Apostolorum, et traditio, ac consensus Ecclesiæ. Et eodem modo certum est per talem ordinationem non dissolvi prius matrimonium quoad vinculum, ut infra ostendemus. Certum ergo, ac de fide est, matrimonium et sacram ordinationem ex vi juris divini posse simul esse, si tali ordine suscipiantur, ut matrimonium antecedit; ergo non est tunc prohibitus jure divino usus matrimonii, quia jus divinum, eo modo quo non prohibet vinculum, nec prohibet uxorem. Hic vero auctor, ut consequenter in hac parte loqueretur, dicere deberet non esse simpliciter prohibitum usum matrimonii tali personæ, quia potest abstinere ab usu sacrorum ordinum, vel fortasse etiam debet, ut uxori debitum reddat. Nihilominus tamen dicendum esset juxta prædictam sententiam prohibitum esse jure divino tali clerico usum matrimonii, si usum ordinum habere velit; nam eadem traditio, quæ docet non licere clerico in sacris uxorem ducere, docet non licere eidem clerico uxorato uxore uti, si ministerium sui ordinis exercere velit. Si ergo in priori traditio ostendit jus divinum, etiam in posteriori, eo vel maxime quod, si matrimonium prohibetur clerico, id est propter usum; ergo etiam prohibetur usus, quando contingit matrimonium antecedere.

6. Inter has extremas sententias, distinguemus semper illas duas partes hujus continentiam, scilicet, abstinere a matrimonio suscipiendo post sacrum ordinem receptum; et abstinere ab usu matrimonii prius suscepti, si sacer ordo postea recipiatur. De tota autem alia materia castitatis, quæ per se mala ac prohibita est, nihil ibi dicere est necesse, quia nec hæretici dicunt illam esse licitam clericis, nec Catholici addunt quoad illam specialem obligationem juris divini positivi; an vero illa cadat sub hoc voto, vel ex natura rei habeat specialem deformitatem propter circumstantiam ordinis sacri, dicam inferius.

7. *Ordo sacer ex solo jure divino non inhabilitat ad subsequens matrimonium.* — Dico ergo primo: nullus ordo sacer ante matrimonium susceptus reddit ex vi solius divini juris personam inhabilem ad matrimonium contrahendum; est expressa sententia D. Thom. 2. 2, q. 88, art. 11, et ibi Cajet., et tom. 1 Opuscul., tract. 27, q. 1; sequuntur ex Sententiariis Albert. Mag., in 4, dist. 37, art. 1; Durand, q. 1; Palud., q. 1, art. 1, quibus accedunt Albert. Pigius, controversia 15, ad finem; Bellarm., lib. 1 de Clericis, c. 18; Palat., in 4, d. 25, disp. 2, quæstione sexta; Soto, dist. 27, q. 1, et lib. 7 de Iustitia, q. 5 et 6; imo hæc est omnium Theologorum, Canonistarum et Summistarum, qui pro comperto habent posse in hoc Papam dispensare, ut infra dicemus; nam si talis persona esset inhabilis jure divino, non posset per Ecclesiam habilitari, sicut non potest Ecclesia facere ut femina rite ordinetur, quia jure divino inhabilis est. Et hæc erat sufficiens probatio hujus assertionis, nam videmus quotidie fieri, ut constitutus in sacris, auctoritate Pontificis matrimonium contrahat; impium autem esset dicere in hoc errare, quia, licet in facto particulari posset aliquando errare Pontifex, tamen in tota specie facti, ut sic dicam, et in re adeo gravi et frequenti errare, utendo potestate quam non habet, esset gravis error, et valde perniciosus Ecclesie; tum etiam quia non solet in hoc dispensare tanquam in re dubia, utendo opinione probabili, alioquin nec tam frequenter, nec tam facile dispensaret, sed tanquam certam et indubitam potestatem habens, sicut dispensat in aliis votis, et spiritualibus impedimentis. Ratio vero propria est, quia nullum est principium, ex quo tale divinum jus colligi possit, quia nec in Scriptura habetur, et traditio non solum non ostendit sufficienter jus divinum, verum etiam nec ex traditione sufficienter constare potest, hoc semper fuisse in Ecclesia impedimentum irritans. Quæ omnia ex sequentibus constabunt.

8. *Nullum datur jus divinum prohibens matrimonium ordinatis in sacris.* — Dico secundo: nullum est præceptum divinum prohibens ne ordinati in sacris uxores ducant. Hæc assertio est diversa a præcedenti, nam posset esse præceptum prohibens, et non irritans, sicut et præceptum vetans ne is, qui habet votum simplex castitatis, matrimonium contrahat. Et in hoc sensu videntur contra nostram conclusionem opinari Waldensis, Turrian. et Medina, pro secunda sententia citati.

Dicimus ergo neque hoc præceptum esse jure divino conjunctum cum ordine sacro; ita docent D. Thomas et alii auctores supra pro prima conclusione citati; et sicut præcedens assertio, ita et hæc a posteriori etiam potest probari ex dispensatione in hoc præcepto, de qua infra in particulari dicturi sumus. Et licet aliquis opinari possit Ecclesiam aliquando dispensare in præcepto divino, tamen hoc et improprie dicitur, et in rigore falsum est, loquendo de absoluto præcepto, quale esset hoc, si datum fuisset; et quando id admitteretur, esset in casu rarissimo, et propter gravissimam causam ad commune bonum pertinentem, ut Major etiam advertit; hæc autem dispensatio longe facilius est, ut videbimus.

9. Ratio hujus assertionis est, quia hoc jus divinum aut esset naturale, id est, connaturale ipsis sacris ordinibus et ad illorum dignitatem, seu characterem intrinsece consequens, aut esset positivum a Christo superadditum; utrumque enim a dictis auctoribus insinuatur; neutrum autem cum fundamento dicitur; ergo. Probatur prior minor quoad priorem partem, quia ex vi ordinationis sacræ solum sequitur obligatio ad ministeria talium ordinum, sancte et cum dignitate tractanda; sed huic obligationi non repugnat intrinsece vinculum matrimonii; ergo talis prohibitio non potest sequi intrinsece ex vi ordinationis. Patet minor, quia vinculum matrimonii nec excludit gratiam, nec circumstantiam aliquam necessariam ut illa ministeria digne et honeste tractentur; nam, licet illud ministerium purissimum sit, et ad majorem decentiam postulet omnimodam puritatem et continentiam, tamen cum matrimonium non includat incontinentiam turpem vel inhonestam, nihil etiam includit absolute repugnans honestati et sanctitati illius ministerii, sed illa major continentia erit quidem melior, non tamen præcepta, cum carentia illius intra limites matrimonii non tollat moralem honestatem vel sanctitatem. Altera vero pars minoris probatur, quia in primis in novo Testamento tale præceptum non habetur; omitto enim vetus, tum quia ejus præcepta positiva ad nos non pertinent; tum etiam quia de illò manifestius hoc est, ut constat ex Aarone, et successoribus ejus. De novo autem Testamento probatur, petendo locum ex quo tale præceptum colligatur, qui profecto proferri non poterit; nam verba Christi, quæ aliqui adducunt ex Luc. 21: *Attendite vobis ne graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus*

vite, et superveniat in vos repentina dies illa; hæc, inquam, verba nihil ad rem præsentem faciunt, tum quia generaliter dicta sunt ad omnes fideles, ut omnes parati sint ad diem judicii; tum etiam quia solum continent præceptum quantum ad vitanda illa omnia, quatenus occasionem moralem afferunt peccandi mortaliter, seu quatenus cum divina gratia repugnant; quoad alia vero, non præceptum, sed consilium continent; tale autem est id de quo agimus, ex natura rei loquendo. Nullum ergo est testimonium ex novo Testamento, ex quo tale præceptum colligi possit; nec Christus Dominus suis discipulis, vel Apostolis hoc unquam tanquam præceptum proposuit, sed tanquam consilium; et Paulus, in citatis testimoniis, supponit non repugnare dignitati Episcopi habere curam filiorum et familiæ conjugalis; quamvis enim verum sit illum loqui de illo, qui uxorem et filios habebat priusquam Episcopus eligeretur, nunquam tamen significavit præceptum aliquod, præsertim a Christo Domino datum, quo prohibeatur Episcopus, etiam post Episcopatum, statum matrimonii sumere.

10. Denique, quod etiam ex traditione tale præceptum divinum non colligatur, probatur; nam, etiamsi admittamus dari hanc traditionem a temporibus Apostolorum, quod postea videbimus, nihilominus inde non statim colligitur præceptum divinum; nam etiam Apostolica sunt humana, et non divina, juxta illud Pauli, 1 ad Cor. 7: *Præcipio ego, non Dominus;* et tamen de præceptis vel consuetudinibus introductis ab Apostolis, etiam constat ex traditione, quæ usque ad ipsorum tempora revocatur; ergo ex traditione Apostolica non satis colligitur præceptum divinum, nisi aliunde aut ex materia, aut ex aliis indiciis innotescat; nihil autem horum in præsentem reperitur. Præterea hæc traditio in subdiaconatu et diaconatu non semper fuit ejusdem modi, neque omnino inviolata, ut in sequentibus ostendemus: ergo quoad illos, clarum est non fuisse prohibitionem divinam, maxime cum in Concilio Ancyrano, cap. 10, dicatur Diaconum de licentia Episcopi posse uxorem ducere. Quoad Presbyteros autem et Episcopos, est magis constans traditio, quia non solum consuetudo contraria, verum etiam dispensatio non facile in tota antiquitate reperitur. Nihilominus non bene inde colligitur divinum jus, tum propter rationem dictam, tum etiam quia prohibitio hæc ejusdem rationis esse censetur in omnibus sacris ordinibus.

Tum denique quia illa major observantia in Episcopis et Presbyteris ex aliis causis provenire potuit, quia et illi ordines sacratiores sunt, et ad illos non assumebantur olim nisi homines provecetæ ætatis.

11. Dico tertio: non est de jure divino præceptum aliquod prohibens clericis in sacris usum uxoris, si ante ordinationem illam duxerint. Ita S. Thomas, 2. 2, q. 88, art. 11; Sot., 7 de Just., q. 6, art. 2; Sylv., in Sum., verb. *Matrimonium*, 8, q. 12, et alii. Hæc assertio sequitur a fortiori ex præcedentibus, nam si jus divinum non prohibuit clericis in sacris contrahere matrimonium, etiam post ordinationem, ergo nec prohibuit illis usum matrimonii, seu uxoris, cum matrimonium ad usum ordinetur, et quia inutiliter ac periculose permetteretur illi cui usus prohiberetur, per se ac moraliter loquendo; ergo multo minus prohibitus est hic usus jure divino illis clericis, qui ante ordinationes uxores habebant. Et confirmatur, quia Ecclesia Græca suis clericis hujusmodi usum non prohibuit, de quo exstat historia quædam Concilii Nicæni, quam referunt Socrates, lib. 1, c. 8; et Sozom., lib. 1, c. 22; et habetur in 1 tom. Concil., lib. 3, Concil. Nicæn., post canon. 8, juxta Pisani versionem. Decreverant enim Patres illius Concilii decretum facere, ne Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut Subdiaconi cum uxoribus, quas antea duxissent quam essent sacris initiati, nequiquam dormirent; Paphnutium autem confessorem intercessisse et proposuisse Concilio, ne decretum adeo difficile tunc conderetur; atque ita pro tunc suspensum esse. Ex quo duo elicimus: unum est, ante Concilium Nicænum non fuisse illam legem saltem in Græcia, et consequenter non esse divinam. Aliud est, non fuisse tunc consuetudinem promittendi perpetuam continentiam a propria uxore in his qui, cum ordinerentur, conjuges erant; nam si tale votum fieret, neque illa nova lex fuisset necessaria, neque Paphnutius in Concilio ausus esset dicere hanc continentiam cum propria conjuge, voluntati et arbitrio talium personarum relinquendam. Nec dici potest hanc Græcorum consuetudinem esse juri divino contrariam, cum Ecclesia Latina illam non reprobet, ut constat ex cap. *Cum olim*, de Convers. conjug. Tandem hanc et præcedentes conclusiones satis confirmat Concilium Tridentinum, sess. 24, can. 9, ubi continentiam clericorum in sacris in legem refert ecclesiasticam, et alia similia decreta antiquiora afferemus in sequen-

tibus; discursus etiam in præcedenti assertionem factus ad hanc potest accommodari.

12. Dico quarto: ordinatos in sacris obligari ab Ecclesia ad perpetuam continentiam, vel abstinendo a matrimonio, si antea illud non contraxerant, vel ab usu ejus, si contraxerant, non est contra jus divinum, sed potius est quid maxime consentaneum. Prior pars de fide est, satisque probari potest ex dictis supra de voto castitatis. Si enim in cæteris hominibus tale votum non est contra jus divinum, cur erit in sacris hominibus? Dices: voluntarie emittitur tale votum, non est contra jus divinum; cogi tamen ad illud emittendum, esse contra jus divinum. Sed contra, quia revera non coguntur, sed eis optio datur ut vel non ordinentur, vel castitatem servent si ordinari velint; in hoc enim nulla injuria eis fit, cum Ecclesia nulli debeat sacram ordinationem; et si expedire judicaverit, poterit neminem ad illam admittere, nisi sub tali conditione et quasi pacto, ut amplius in solutione argumentorum declarabimus. Sic ergo concluditur ratio: aut hæc obligatio est contra jus divinum naturale, aut contra aliquod positivum; primum dici non potest, quia in hac obligatione nulla est intrinseca malitia, neque ex objecto, neque ex modo, nec continet aliquam injuriam, nec violationem alicujus præcepti naturalis, quæ omnia ex dictis facile patent; non est ergo contra jus divinum naturale. Secundum membrum patet, quia tale præceptum positivum scriptum non est, ut respondendo ad argumenta constabit, neque etiam est traditum, ut ex contraria et antiquissima traditione statim patebit; ergo.

13. *Castitas convenit ordinatis in sacris.* — Altera vero pars ex consonantia ad utrumque jus divinum naturale et positivum ostendi potest. Primum, de naturali, suadet ratione hoc modo; nam quo status personæ aptior et magis consentaneus fuerit muneri, et actionibus ejus, eo magis erit conformis juri et rationi naturali; sed status continentiae est aptior, magisque consentaneus muneri et actionibus clericis in sacris constituti; ergo obligatio ad hujusmodi statum continentiae in his, qui ad illum gradum clericorum ascendere volunt, est maxime conformis juri naturali. Major per se nota videtur ex terminis; minor probatur discurrendo breviter per singulos ordines. Nam imprimis Episcopus ad hoc ordinatur, ut constituatur in Ecclesia in supremo ordine et statu perfectionis; ergo optime cum illa dignitate congruit status castitatis. Quod argumentum evidentius fiet ex his quæ

infra dicemus de statu perfectionis. Secundo, Episcopus est tanquam sponsus suæ Ecclesie, cui per electionem, confirmationem et consecrationem perfecte copulatur, juxta *e. Inter*, et *e. Licet*, de Translat. Episc., ideoque ejus spiritualibus commodis, et temporalibus etiam, quantum ad spiritualia necesse fuerit, inservire debet; ergo quo fuerit abstractior a re uxoria, eo erit aptior ad suum munus explendum. Nam usus uxoris et filiorum procreatio et animum dividunt, et plures seculares curas afferunt, quæ spirituales impediunt. Tertio, quia Episcopus consecratur ad actiones valde sacras et puras exercendas; ergo status etiam maxime purus consentaneus est illi dignitati. Atque hæc ratio potissime locum habet in Presbyteris; nullus est enim ordo per se et præcise spectatus, qui ad actionem adeo sacram et divinam referatur, scilicet, ad consecrationem et mundam oblationem corporis et sanguinis Domini. Item rationes aliæ, quamvis non æqualiter in Presbyteris locum habeant; omnis enim Sacerdos, ut ait Paulus, ad Hebr. 5, *ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur, in his quæ sunt ad Deum*; et ideo et sacrificiis offerendis, et orationibus ac lectioni sacræ vacare debet; et ideo status continentiae illi etiam accommodatissimus est. In diacono vero licet non sit tanta perfectio, est tamen magna participatio illius, magnaque cooperatio ad sacra ministeria, et ideo in illo etiam est sufficiens congruentia et consonantia cum eadem ratione naturali. Idemque est suo modo de subdiacono, quamvis hic inferioris sit gradus, et remotius concurrat ad sacra ministeria, ideoque in Scriptura minor fit de illo mentio. Estque in his duobus gradibus alia congruentia, nam cum sint sacerdotio valde propinqui, et ex illis ad presbyterium facile ascendatur, expediens est ut ab illis ordinibus incipiat clericus statum continentiae profiteri, ut ad illum sacratorem ordinem possit esse convenienter dispositus.

14. *Sacerdotes legis veteris aliqualem continentiam observabant.* — Hanc congruentiam, seu decentiam ex ipso naturali jure desumptam, confirmat jus divinum scriptum etiam in antiqua lege; nam, licet tunc Sacerdotes legales non profiterentur statum castitatis, quia nec ratio vel necessitas illius ætatis hoc admittebat, nec sacramenta illius temporis egena et infirma, nec carnalia sacrificia tantam perfectionem et puritatem exigebant, nihilominus aliquis modus continentiae illi temporis accommodatus observabatur; nam quo tempore in templo ministrabant, ab uxoribus

abstinebant, ut notavit Abulens., 1 Paralip. 9, q. 17, et Lev. 15, ubi declaratum erat contrahi immunditiam ex accessu ad uxorem, quæ durabat usque ad vesperam, donec per ablationem aquæ tolleretur; et ideo non poterant illo tempore ministrare. Et ob hanc etiam causam inter alias, quo tempore ministrabant juxta vices suas, non egrediebantur de circuitu templi, sed ibi dormiebant, ut colligitur ex 1 Paralip. 9, ubi id etiam notat Abulens., q. 16, et in *e. 28 Exod.*, q. 22, et in *e. 25 Matth.*, q. 4; et colligitur ex verbis illis Luc. 4, ubi de Zacharia dicitur: *Et factum est ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam.* Ergo intra illos dies non ibat. Quod etiam non obscure colligitur ex 4 Reg. 11, et ex 2 Paralip. 22 et 23, et indicavit Sicutius Papa, epist. 1, c. 7, et Innocentius I, epist. 2, c. 9. Illis etiam sacerdotibus, nisi ab uxoribus prius abstinuissent, non licebat panes propositionis manducare, ut ex 1 Reg. 21, Abulensis supra advertit. Ac denique etiam propter nocturnam pollutionem non licebat eis sequenti die ministrare, donec mundarentur, ut in *e. 40 Exod.*, q. 9, idem Abulens. notat, ex Deuter. 23. His ergo et aliis similibus observationibus satis significavit Deus continentiam ab omni libidine, etiam non turpi, neque mala, esse valde decentem, ac convenientem dispositionem ad sacra ministeria. Unde si proportionale fieri potest argumentum, magis superat sacerdotium et sacrificium legis novæ sacerdotium et sacrificia legis veteris, quam perpetua continentia superet temporalem illam munditiam, quæ in sacerdotibus Leviticis requirebatur; ergo hæc perpetua continentia est valde consentanea divino juri ex illa lege præscripto.

15. Denique valde etiam conformis est præceptis et consiliis legis Evangelicæ, nam imprimis Christus Dominus omnibus continentiam consuluit, et præcipue Apostolos suos eam servare docuit, ut infra dicemus. Paulus etiam, ad Cor. 7, omnes cupiebat esse sine uxore, sicut erat ipse; maxime ergo Pontifices et Sacerdotes; unde ad Tit. 1 ait ipse oportere, *Episcopum sobrium esse, justum, sanctum, continentem*; quamvis enim hoc ultimum verbum de continentia ab omni turpi libidine intelligi possit, tamen certum est juxta mentem Pauli, quo illa fuerit major, eo magis esse consentaneam sacerdotali muneri. Præterea quoslibet conjugatos etiam laicos monet Paulus, 1 Cor. 7, invicem separari ex consensu ad tempus, ut vacent orationi; ergo multo magis con-

sentaneum est ut sacrali homines, qui divinis ministeriis et orationibus frequenter et ex officio incumbere debent, ab uxoribus separentur.

16. Ex his ergo manifestum est genus hoc continentiae sacratis hominibus indictæ non habere repugnantiam cum divino jure, imo ex se esse maxime decens et conveniens; imo obiter etiam ostensum est, per se loquendo, expediens esse, et non repugnare absolute illi libertati, sub qua observantia castitatis relicta est, donec necessitas ejus voluntarie accipiatur. Quod autem propter extrinseca pericula, vel accidentales lapsus hoc bonum prætermitti non debuerit, in solutionibus argumentorum dicitur.

17. Ad primum enim argumentum sumptum ex verbis Pauli, *unius uxoris virum*, respondetur primo cum Hieronymo, l. 1 contra Jovin., et omnibus expositoribus, verba illa negative potius quam affirmative esse interpretanda, scilicet, *unius uxoris virum*, id est, non plurimum; intentio enim Pauli ibi est prohibere, ne Episcopus bigamus sit, et in hoc etiam non promulgat præceptum divinum, sed ad summum constituit Apostolicum, ut latius in materia de irregularitate dictum est. Non tamen præcipit neque consulit positive ut unam uxorem habeat, sed ad summum id permittit, seu non improbat, propter illius temporis necessitatem, quando pauci ex his, qui ad fidem convertebantur, coelibes inveniebantur, ut possent Episcopi fieri. Nec vero permittit Paulus, quod post ordinationem seu Episcopatum accipiatur aut cognoscatur uxor; nihil enim de hoc meminit, sed potius absolute subjungit, oportere Episcopum sobrium et continentem esse, quod Hieronymus exposuit etiam ab uxoris amplexibus, quod postea videbimus.

18. Ad secundum jam fere responsum est hanc obligationem non imponi per absolutum Ecclesie præceptum; imo, ut infra dicemus, non proprie oritur ex præcepto, sed ex voto et promissione clericis; neque etiam ipsa promissio præcipitur absolute, sed sub conditione, quæ pendet a voluntate libera promittentis, quæ potius est conventio quædam, seu pactum inter Ecclesiam et eum qui ordinari vult, ut si ordinem sacrum suscipere velit, castitatem promittat. Sic enim Gregorius, lib. 1, epist. 42: *Sic, inquit, ante triennium subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliae prohibiti fuerant, ut more Romanæ Ecclesie nullatenus suis uxoribus jungerentur; quod mihi durum atque incompetentens videtur, ut qui usum ejusdem continentiae non invenit, neque castitatem ante promisit, compellatur a sua uxore*

separari, atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Unde videtur mihi, ut a presenti die omnibus Episcopis dicatur, ut nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit, quatenus et præterita mala, quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, et futura caute caveantur. Docet igitur Gregorius Ecclesiam Romanam nunquam hoc absolute præcepisse, sed sub voluntaria conditione et promissione postulasse. Constat igitur hoc jure ac merito fieri ab Ecclesia potuisse; nam potestatem habet dispensandi hæc spiritualia bona, inter quæ sacri ordines computantur, sub eo modo, vel conditione quam magis convenientem ac decentem judicaverit. Quod autem hæc conditio fuerit conveniens, ac maxime decens, satis a nobis ostensum est, neque ex veteribus sacerdotibus sumitur recte argumentum in contrarium, quia absolute non potest fieri comparatio, tum propter diversam sanctitatem ministeriorum et actionum ad quas assumuntur; tum etiam propter majorem abundantiam, et perfectionem gratiæ legis novæ, quam veteris. Si autem proportionalis fiat comparatio, potius ab illis sumi posset argumentum in contrarium, ut ostendimus.

19. In Apostolis vero aliisque Episcopis et Sacerdotibus primitivæ Ecclesiæ potius habemus clarissima exempla hujus continentiæ, ut mox videbimus; de usu autem Græcorum non multum curandum est; fatemur enim si sobrie et sine schismate sua consuetudine utantur, posse sine peccati macula sacra exercere ministeria, non tamen cum ea perfectione ac puritate, quam ex vi sui status Sacerdotes continentes habere possunt; negari enim non potest, cæteris paribus, continentiam etiam ab actu conjugali majorem puritatem ac sanctitatem afferre, ut in superioribus late ostensum est, quia actus etiam conjugalis, etiamsi moraliter honestus sit, negari nihilominus non potest, quin et quamdam habeat impuritatem admixtam, ut dixit Siricius Papa, epist. 1, et hebetet aciem mentis, totumque hominem carnalem quodammodo efficiat, ut dixit Augustinus 14 de Civ., c. 17.

20. Sed instabit aliquis, nam interdum aliquis per præceptum Pontificis cogitur Episcopatum acceptare, vel clericus fieri; ergo ille vel non tenetur obedire, vel poterit ordinari sine promissione castitatis, vel certe simpliciter et absolute cogitur præcepto ad castitatem, seu votum ejus. Secundo, etiamsi castitas exigatur sub illa conditione, videtur sa-

tis violenta exactio; quia Ecclesia omnino indiget sacris ministris, atque ita non posset non conferre hujusmodi ordines hominibus, etiamsi ipsi votum castitatis nollent emitte- re. Ergo, quod nunc postulet talem conditionem ideo esse videtur, quia moraliter certum est non defuturos multos qui illam acceptent, ut gradum illum obtinere possint. Atque videntur solum per quamdam coactionem illam acceptare, quia aliter clerici fieri non possunt. Ad primum respondeo, licet contingat aliquem jam constitutum in ordine sacro, præcepto cogi ut ad superiorem ascendat, vel Episcopatum acceptet, raro tamen vel nunquam accidere ut aliquis ea necessitate compellatur subdiaconatum accipere. Illud autem prius nullam novam obligationem castitatis addit, et ideo nullum inde sumi potest argumentum. Aliquando etiam cogitur aliquis simpliciter ordinari in sacris, non tamen absolute, sed supposita obligatione alicujus beneficii, vel dignitatis ecclesiasticæ, quam habet, ratione cujus obligari potest, nisi malit beneficium dimittere, et ita semper illa obligatio est pendens ex conditione voluntaria. Omitto religiosos, quibus interdum hoc absolute præcipitur; illi enim ratione voti obedientiæ ad plura obligari possunt, et cum jam habeant votum castitatis, nullum novum onus in hæc parte suscipiunt. Addo denique si occurrat casus, in quo propter commune bonum aliquis obligetur absolute a Pontifice ad sacros ordines suscipiendos, illum consequenter obligari ad perpetuam continentiam; neque id est inconveniens in particulari et raro casu, in quo, sicut prius supponitur necessarium ad commune bonum, ita et posterius propter idem commune bonum tolerandum est; quia esset magna deformitas in tali casu continentiam ab ordinatione separare.

21. Ad alteram partem respondetur negan- go ultimam consequentiam; nam cum Ecclesia utatur jure suo, nulli facit violentiam, sicut non fit violentia ei qui cupit alicui religioni uniri, et se illi tradere; vel feminæ, quæ desiderat perpetuo inter moniales, et cum earum habitu vivere, sub conditione ab illa exigendo ut votum castitatis et alia religionis vota promittat, si commodis et bonis illius status frui vult. Ita ergo nunc se gerit Ecclesia; quod vero aliter factura esset, si nulli essent, qui talem conditionem vellent acceptare, et accidentarium est, et cogitatione potius fingi quam timeri potest. Quin potius de divina providentia sperandum est, nunquam de-

futuros multos qui, non ex ambitione dignitatis vel gradus, neque ex cupiditate divitiarum, sed ex affectu virtutis ac religionis ad Deum, saltem ut ex principali intentione, hunc statum accipiant, ejusque continentiam promittant.

22. Atque hinc facile patet responsio ad tertiam objectionem in principio propositam, ob quam dixerunt aliqui Catholici expedire ut hæc lex continentiæ irrogaretur ab Ecclesia, et voluntati ordinandorum relinqueretur illam vovere, ut asseruit Panorm., in cap. *Cum olim*, de Cler. conjug. Palacios vero, d. 28, disp. 2, circa 6 concl., attingens quæstionem, an hoc expediat, judicio Sedis Apostolicæ relinquit. Mihi autem videtur Sedem Apostolicam satis in hoc suum judicium significasse, et quamdiu aliquid non declaraverit, certum existimo non expedire talem mutationem facere, ut omnes etiam Theologi censuerunt, dist. 37 et 38, et ostendit late Bellarm. supra, et Medin., lib. 3 de Continentia, c. 7, et alii, quia res est antiquissima et per se honestissima, et nulla est sufficiens ratio talis mutationis; majora enim incommoda ex matrimonio clericorum sequerentur, quam nunc sequuntur ex cælibatu, si omnia recte pensentur. Nequæ obstat objectio facta: est enim accurate distinguendum, aliud esse exponere homines periculo fornicationis vel sacrilegii, aliud vero esse permittere, vel potius tolerare hujusmodi pericula, vel lapsus, qui secundum humanam fragilitatem eveniunt. Hoc secundum fit necessario ab Ecclesia, quia ejus providentia et gubernatio, quantumvis perfecta, humana est, et non potest omnia incommoda vitare. Primum autem nec fit ab Ecclesia, nec in hoc negotio potest illi imputari, quia status clericorum de se non habet illud periculum adjunctum; voluntarium etiam propositum, ut Gregorius supra insinuavit, multum confert ut futura mala caveantur; et ministerium ipsum de se multum juvat ad eundem finem; ac denique providentia, quam semper Ecclesia adhibuit ad cavenda hæc pericula, magna semper fuit, ut ex ipsis etiam canonibus Apostolorum intelligi potest, infraque videbimus.

23. Igitur, quod his omnibus non obstantibus, aliqui et plures humani lapsus sequantur, non refert, ut ob eam causam existimandum sit tantum bonum Ecclesiæ non expedire, præsertim cum in omni statu timeri possint lapsus et incommoda, quæ sine dubio fuissent majora, si sacri ministri continentiam non observarent; nam in materia castitatis fortasse

essent in multis æquales lapsus; et in cæteris, quæ sine dubio est major pars clericorum, privaretur Ecclesia insigni virtute et decore castitatis suorum Sacerdotum, quæ et ad sacrificii reverentiam, et ad sacerdotii honorem, et ad fidelium exemplum valde necessaria est, ut recte dixerunt Hieronymus, 1 contra Jovinian.; Epiph., hæres. 59; Ambr., 1. 4 Offic., c. ult. Aliunde vero nec circa spirituale regimen, nec circa dispensationem honorum ecclesiasticorum, moraliter loquendo, debita cura et fidelitas observari posset. Propter quod Justinianus imperator, in d. 1. *Non semper*, C. de Episc. et clericis, pie ac sapienter optabat ut Episcopus non solum post episcopatum susceptum filios non gigneret, verum etiam ut ante episcopatum susceptum illos non habeat, etiam ex legitimo toro natos, et consequenter ut qui illos habuerit, in Episcopum non eligatur: *Quia oportet*, inquit, *Episcopum, nulla erga eos liberos, qui carne et corpore pariantur, affectione et studio præpeditum, omnium fidelium animos parentis charitate et benevolentia comprehendere.*

CAPUT XIV.

QUO TEMPORE COEPERIT ESSE IN ECCLESIA CASTITATIS OBLIGATIO IN EPISCOPIS AC PRESBYTERIS.

1. Ex dictis in cap. superiore, constat institutionem hanc esse ecclesiasticam, nam, cum non sit divina, alia esse non potest, cum legitima sit et honesta, ut ostensum est, et vim habeat obligandi, ut per se constat, et obiter etiam ostendimus, et in hoc et seq. cap. clarius constabit. Oportet ergo auctoritatem hujus institutionis ab ejus antiquitate et origine investigare, quod ut distinctius fiat, non confuse de toto ordine sacro, sed distincte de singulis sacris ordinibus dicemus. Distinguemus præterea illas duas partes continentiæ, scilicet, ut qui absque uxore ad ordinem sacrum admittitur, uxori copulari non possit; qui vero jam uxoratus ordinatur, ad uxorem accedere non possit: in priori autem parte duo possunt distingui, scilicet, prohibitio et irritatio matrimonii contrahendi, nunc vero solum de prohibitione agimus, nam de irritatione infra specialiter disputandum est.

2. *Neque Episcopus neque Presbyter matrimonium contrahere mittebantur a tempore Apostolorum.* — Dico ergo primo: a tempore Apostolorum observatum in Ecclesia fuit, ut Episcopus ac Presbyter jam ordinatus matrimonium contrahere non permetteretur. Con-